

AFRIKA MUSEUM JAARVERSLAG '11

INHOUD

Woord vooraf

3

Collectiebeheer en presentaties

7

Publieksdienst

17

Bedrijfsvoering

23

Algemene gegevens

28

*De doelstelling van
de Stichting Afrika Museum
is het in wijde kring
belangstelling
wekken voor
de culturen van Afrika.
Het Afrika Museum
wil Afrikaanse
voorwerpen zodanig
presenteren dat
de bezoekers
onder de indruk raken
van de rijkdom aan visies,
levenspraktijken
en artistieke uitingsvormen
die Afrika
en de Afrikaanse
diaspora in de loop
van hun lange geschiedenis
hebben ontwikkeld
en tot op heden levend
hebben gehouden.*

WOORD VOORAF

Het museale jaar 2011 werd in belangrijke mate beïnvloed door de berichten over bezuinigingen in de culturele sector. Culturele instellingen die direct onder financiële verantwoordelijkheid vallen van het ministerie van OCW in de zogenoemde BIS (Basisinfrastructuur: het Afrika Museum mag zich tot op heden rekenen tot één van deze instellingen in de BIS) zullen in de komende beleidsperiode 2013 - 2016 te maken krijgen met drastische bezuinigingen en hervorming van het bestel.

De vele berichten en geruchtenstromen in de media rond mogelijke opheffing van orkesten, over fusies en sluitingen van musea hebben in de loop van het jaar gezorgd voor veel onduidelijkheid in de museale sector. Onder een dergelijke stroom van negatieve berichtgeving dienen de medewerkers zich in zekere mate stoïcijns te gedragen: zij moeten positief blijven, plannings uitvoeren en onzekerheid bij bruikleengevers, schenkers en andere externe contacten kunnen wegnemen. De medewerkers van het Afrika Museum zijn daarin geslaagd en hebben zich tot het uiterste ingespannen om 2011 voor het publiek tot een verrassend jaar te maken met bijzondere tentoonstellingen, evenementen en een bijzonder aanbod voor het onderwijs, waarbij doorlopend een beroep gedaan werd op ieders flexibiliteit en improvisatievermogen.

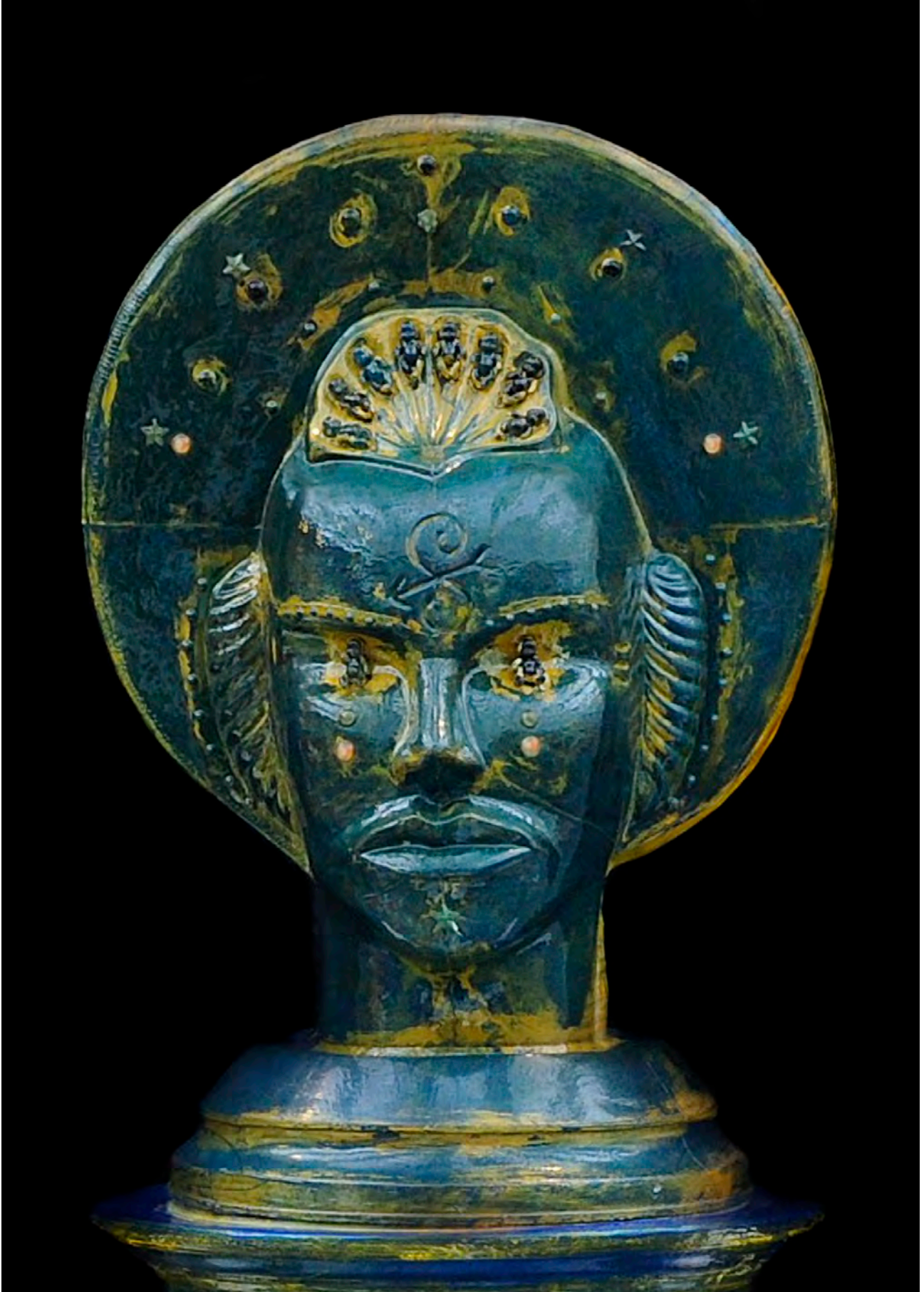

Al deze activiteiten zijn niet onopgemerkt gebleven (het aantal bezoekers laat een bescheiden stijging zien) en hebben geresulteerd in vele nieuwe contacten. Zo leverde de jaartentoonstelling *Blueprints of Paradise* niet alleen verrassende ontwerpen op: er werden vriendschappen voor het leven gesloten. Architecten en visionairs die Afrika een warm hart toedragen of 'Afrikaanse roots' hebben ontmoeten elkaar in het Afrika Museum. Leembouwers uit Djenné (Mali), overgevlogen voor een wekenlang verblijf in en rond het museum, gingen in workshops aan de slag met de bezoekers en mochten zich verheugen in speciale aandacht uit de professionele wereld van architecten en studenten bouwkunde.

'Achter de schermen' werden intussen de beleidsplannen geschreven voor de nieuwe beleidsperiode 2013-2016 en voltrokken zich de voorbereidingen voor de realisering van de nieuwe jaartentoonstelling van 2012, voor de begeleidende catalogus, het educatieve programma en een voor een breed publiek geschikte evenementenprogrammering. Het museum richt zich daarbij op haar primaire taken: het tonen van de collectie in aansprekende tentoonstellingen, het creëren van een platform waarin culturen elkaar ontmoeten, het belichten van diverse aspecten van immaterieel erfgoed middels een programmering met onder meer zang, dans, theater en lezingen en het ontwikkelen van een educatief aanbod conform de door het ministerie van OCW geformuleerde kerndoelen.

Om deze projecten te kunnen uitvoeren heeft het museum ook in 2011 prioriteit gegeven aan het verkennen van de mogelijkheden tot het verwerven van meer eigen inkomsten. Een zich terugtrekkende overheid als belangrijke financierder noodzaakt tot het formuleren van een beleid waarin meer geld verkregen kan worden zonder dat de uitvoering van basale museale (maar kwalitatief hoogstaande) projecten in het gedrang komt. In dit kader passen ook de gesprekken die in 2011 zijn gevoerd met collega-musea om te onderzoeken hoe intensievere samenwerking tot meer efficiency c.q. kostenbesparingen zou kunnen leiden. Voorlopige conclusie is dat het zeker de moeite waard is om ook in 2012 verder te spreken over gerichte maatregelen die het Afrika Museum en haar gesprekspartners een extra impuls kunnen geven.

Irene Hübner, *directeur*

COLLECTIE BEHEER EN PRESENTATIES

Tentoonstellingen vormen jaarlijks terugkerende projecten en zijn tijdrovend. Binnen de afdeling collectiebeheer en presentaties, waar deze tentoonstellingen in nauwe samenwerking met de inhoudelijke wetenschappelijke staf worden voorbereid, moeten parallel aan deze werkzaamheden vanzelfsprekend ook de andere reguliere taken als collectieregistratie/collectieontsluiting, passieve en actieve conservering en standplaatsregistraties doorgang vinden.

COLLECTIEMOBILITEIT

Wat werd er geleend

Ten behoeve van de in 2011 gerealiseerde tentoonstelling *Blueprints of Paradise* werd een beroep gedaan op fotomateriaal van fotojournaliste Caro Bonink en journaliste Femke van Zeijl. Ook uit de archieven van gastconservator Berend van der Lans en zijn collega Antoni Folkers (beiden verbonden aan bureau African Architecture Matters) werd materiaal in bruikleen genomen.

Alle objecten in de tentoonstelling *Geheime Relaties* waren afkomstig uit de eigen collectie.

Voor een aantal bruiklenen in de vaste opstelling werd verlenging aangevraagd en verkregen. Het betreft hier bruiklenen van:

- Nijmeegs Volkenkundig Museum: negen voorwerpen voor de semi-permanente opstelling Oost-Afrika (Ethiopië);
- Tropenmuseum, Amsterdam: relikmand uit Gabon, voor het thema 'Echt en Vals' in de semi-permanente opstelling;
- Anky Mulder: vijftien voorwerpen voor de semi-permanente opstelling Oost-Afrika (Pokot vitrine).

Wat werd er uitgeleend

Regelmatig krijgt het Afrika Museum bruikleenverzoeken uit binnen- en buitenland. Het museum is voorstander van een zo groot mogelijke collectiemobiliteit en streeft naar een professioneel en tegelijkertijd coulant beleid.

De volgende bruiklenen zijn in 2011 gehonoreerd:

- Tropenmuseum, Amsterdam: voor de tentoonstelling *De dood leeft!* (02-11-2011 t/m 09-11-2011): werk op papier *El aliento del Leopardo* van Santiago Rodríguez Olázabal (Cuba) en twee grafpalen uit Madagascar;
- Anky Mulder: 6 stuks blikken speelgoed (Mali) ten behoeve van een tijdelijke opstelling in het AMC te Amsterdam (januari 2011 - mei 2011);
- Museum Volkenkunde, Leiden: twee beelden (Dogon/Mali) ten behoeve van de herinrichting van de vaste opstelling Afrika (langdurig bruikleen vanaf september 2011 voor de duur van 5 jaar);
- Musée du Quai Branly, Parijs: voor de tentoonstelling *Les maîtres du désordre* (10 april – 29 juli 2012): beeld (Baulé/ Ivoorkust), twee figuren (Senufo/ Ivoorkust), orakel (Gbe/Liberia), orakel (Pende/Dem. Rep. Congo);
- Uit de educatieve collectie van het Afrika Museum werden twee maskers en een kruk uitgeleend aan Dhr. Klaas Touwen, Evangelisch – Luthers predikant voor de periode september 2011 tot november 2011.

Uit de collectie beeldmateriaal werden de volgende aanvragen gehonoreerd:

- National Museum of African Art, Smithsonian Institution, Washington;
- 5 Continents Editions, ten behoeve van de editie over de Yoruba, Nigeria (auteur Babatunde Lawal);
- International Puppet Center of Tolosa, Spanje (fotomateriaal Gelede-maskers van de Yoruba, Nigeria).

Aanwinsten

Het Afrika Museum toetst aankopen en schenkingen aan het geformuleerde acquisitiebeleid en internationale regelgeving (UNESCO), doet aan een strenge selectie 'aan de poort' en kan indien nodig een beroep doen op de aankoopcommissie (bestaande uit dhr. G. van den Heuvel, prof. W. van Damme en mw. I. Hübner, directeur/hoofdconservator Afrika Museum). Door aankopen en schenkingen groeide de verzameling etnografica en hedendaagse Afrikaanse kunst aan tot een totaal aantal van 8100 objecten.

Aankopen t.b.v. de collectie Stichting Afrika Museum

- Diverse rituele tweelingpotjes (Fon, Benin);
- Beeld: zogenoemde Colonfiguur, voorstellende de Engelse Queen Victoria (Yoruba, Nigeria);
- Installatie *Apotheosis Altar* van Eduard Duval Carrié (met steun van het SVCN aankoopfonds);
- Prent *Marie Laveau* van Renée Stout (met steun van het SVCN aankoopfonds)
- Beeld *Elegua* van Gerald Pinedo;
- Schilderij *Adam & Eve* van Bollo;
- Schilderij *Agwe* van Préfèt Duffaut;
- Installatie *zonder titel* van Gerard Quenum (met steun van het SCVN aankoopfonds).

Schenkingen t.b.v. de collectie Stichting Afrika Museum

- Twee lampjes en een schilderij op boombast (Tanzania), Fam. Pacilly, Venlo;

- Schilderij *Twins Seven Seven* (Nigeria), textiel (Nigeria), Mw. F.A. Fopma Bonjernoer, Amsterdam;
- Diverse ijzeren/metalen objecten uit Mali en Burkina Faso, Dhr. A. van Dijk, Assen.

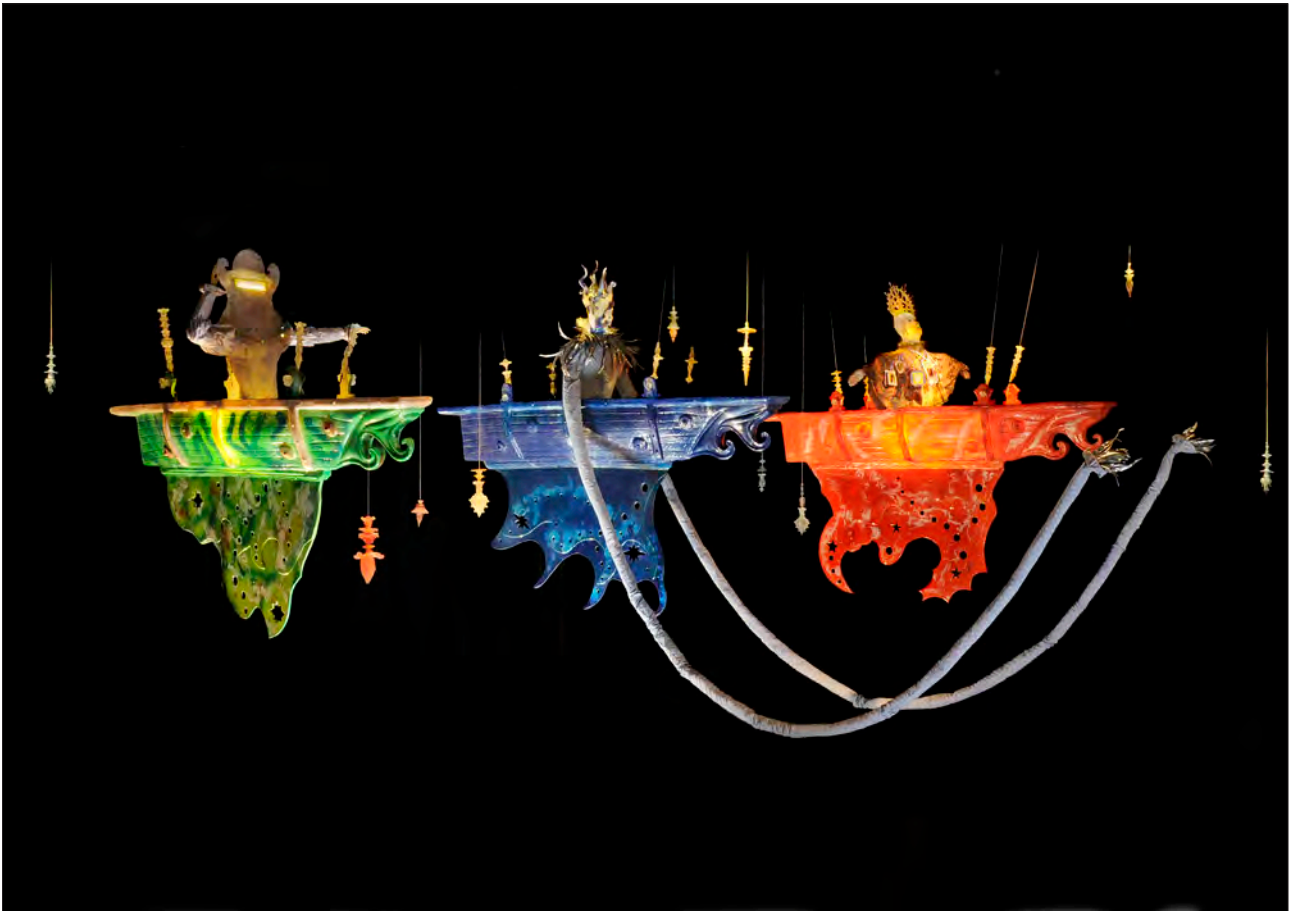
Schenkingen t.b.v. de educatieve collectie Stichting Afrika Museum

- Diverse gebruiksvoorwerpen (Tanzania), Fam. Pacilly, Venlo;
- Diverse doeken (textiel), Mw. F.A. Fopma Bonjernoer, Amsterdam;
- Beeld (Dem. Rep. Congo), Dhr. G. van Bergen, Arnhem;
- Vruchtbaarheidsbeeld (West-Afrika), C.M. van Rossum, Pijnacker.

Bibliotheek

De bibliotheek van het Afrika Museum is in eerste instantie bedoeld als informatiebron voor eigen staf en medewerkers. Het acquisitiebeleid is dan ook vooral gericht op die werken, die direct relevantie hebben voor bijvoorbeeld ontsluiting van de eigen collectie, voor tentoonstellingen en educatieve projecten. Het budget voor aankoop van nieuwe publicaties is beperkt. Eventuele schenkingen buiten beschouwing gelaten groeit het boekenbestand jaarlijks met zo'n 20 à 25 boeken aan.

TENTOONSTELLINGEN

Geheime Relaties

(15-12-2010 t/m 31-10-2011)

In de tentoonstelling *Geheime Relaties* worden zowel traditionele- als hedendaagse objecten uit de eigen collectie van het Afrika Museum getoond.

Het samenbrengen van hedendaagse Afrikaanse kunstwerken met 'traditionele' kunst voegt iets wezenlijks toe aan de beleving van de werken: de combinaties brengen een 'geheime' relatie aan het licht. Het betreft een relatie die besloten ligt in de traditionele Afrikaanse beeldtaal – waarin materialen en kleuren specifieke betekenissen hebben – en die vaak schuil gaat achter de kunst die men tegenwoordig maakt in Afrika en haar diaspora. Tussen ca. 1520 en 1860 werden naar schatting twaalf miljoen Afrikanen als slaven naar Noord- en Zuid-Amerika en het Caribisch gebied vervoerd. Beroofd van vrijheid en bezittingen, behielden zij wel hun Afrikaanse religieuze tradities en spiritualiteit.

Op de plantages waar ze te werk werden gesteld, mochten ze hun eigen religie echter niet uitoefenen. Ze gebruikten het katholicisme van de slavenhouders daarom als camouflage: Afrikaanse geestwezens namen als het ware de gedaante aan van katholieke heiligen. Zo ontstonden in de Afrikaanse diaspora nieuwe religies als vodou (Haïti), santería (Cuba) en candomblé (Brazilië), die voor de kunstenaars in deze tentoonstelling een belangrijke inspiratiebron vormen.

Door te kiezen voor juist deze kunstenaars, die zich ieder op geheel eigen wijze verhouden tot hun Afrikaanse achtergrond, onderscheidt het Afrika Museum zich nadrukkelijk van Nederlandse kunstmusea. Als men in deze kunstmusea al werk van niet-westerse kunstenaars toont, dan betreft het vooral die kunstenaars, die werk maken met een westerse identiteit – dus geheel passend binnen hedendaagse westerse kunststromingen.

Blueprints of Paradise

(1-4-2011 t/m 30-10-2011)

De westerse visie op Afrika is er nog te vaak één van een ‘traditionele gemeenschap’ die geteisterd wordt door onheil en problemen. Zelden wordt het westerse publiek geconfronteerd met het moderne, verstedelijkte Afrika, terwijl net als elders in de wereld een aanzienlijk deel van de Afrikaanse bevolking in steden woont. Met de tentoonstelling *Blueprints of Paradise* werd inhoudelijk een aanvulling gegeven op het Buitenmuseum (waar traditionele bouw- en woonvormen worden getoond) en werd expliciet aandacht geschonken aan visies van Afrikanen zelf met betrekking tot het moderne Afrikaanse continent en het gebruik van de openbare ruimte, van bouwen en wonen in de stad. Het Afrika Museum in Berg en Dal schreef in samenwerking met architectenbureau African Architecture Matters in 2010 een prijsvraag uit. Architecten, kunstenaars en visionairs uit Afrika en de Afrikaanse diaspora werd gevraagd een blauwdruk van toekomstig Afrika te maken. Uit 43 inzendingen selecteerde een internationale jury 12 ideeën voor deze expositie. Twee ontwerpen werden op ware grootte gerealiseerd. De andere werden getoond in de vorm van schaaltekeningen, foto en film.

Opvallend was dat de meeste inzenders in plaats van gebouwen te ontwerpen, oplossingen bedachten voor de overvolle straten, markten en pleinen. In Nederland hebben deze openbare ruimten een eigen vaste functie. In Afrika daarentegen zijn ze multifunctioneel en flexibel. Daar vindt ‘op straat’ het dagelijks leven plaats, wordt handel gedreven, gesport, gespeeld en ontmoeten mensen elkaar. De openbare ruimte bepaalt de sfeer van een stad.

De drie winnende ontwerpen, waaronder een voorstel voor een stadspark in Kumasi (Ghana), werden ingediend door architecten uit Zuid-Afrika, Ghana/VS en Nigeria. Een gedeelde eerste plaats werd ingenomen door een Nigeriaanse en Ghanees-Amerikaanse deelnemer. De bijbehorende geldprijs werd uitgereikt op de officiële opening van de tentoonstelling op 9 april 2011.

In het kader van de tentoonstelling *Blueprints of Paradise* werd in het Buitenmuseum een fotopresentatie opgebouwd met impressies van hedendaagse Afrikaanse steden en vonden debatten plaats in het Afrika Museum en op locaties elders, georganiseerd in samenwerking met AAM (African Architecture Matters/ArchiAfrika).

BIJZONDERE PROJECTEN

Op de 54ste Biënnale van Venetië, dat op 4 juni 2011 van start ging, presenteerden zich voor de allereerste keer ook kunstenaars uit Haïti in een tweetal projecten, namelijk ‘Death and Fertility’ en ‘Haiti Royaume de ce Monde’. Het Afrika Museum werd benaderd voor deelname aan het Haïtiaanse Paviljoen in de sectie ‘Death and Fertility’, waar kunstenaars uit de Atis-Rezistans (een kunstcollectief) hun werken toonden. Het Afrika Museum bezit reeds werken uit dit kunstenaarscollectief en heeft middels aankoop van een kunstwerk haar collectie aangevuld en tegelijkertijd een financiële bijdrage geleverd aan het project. Contractueel werd bovendien vastgelegd dat daarnaast ook in ruime mate aandacht besteed zou worden aan het Afrika Museum in alle PR-uitingen van het Haïtiaans paviljoen op de Biënnale.

CONTACTEN

Afdeling collecties

De afdeling collectiebeheer heeft ook in 2011 deelgenomen aan de reguliere bijeenkomsten van de werkgroep 'registratie' binnen de SVCN (Stichting Volkenkundige Collectie Nederland). Deze werkgroep houdt zich bezig met de gecontroleerde invoer van objecten en samenstelling van thesauri.

De medewerker collectiebeheer heeft zitting in het bestuur van de Sectie Culturen van de Nederlandse Museumvereniging (NMV). Dit bestuur organiseerde op 19 april een tentoonstellingsanalyse van de Maori tentoonstelling in Leiden, waaraan door de medewerker collectiebeheer en de directeur werd deelgenomen. Daarnaast organiseerde de Sectie Culturen op 15 en 16 september een studiereis naar Antwerpen en Gent en op 18 en 19 november verzorgde ze een tweetal workshops op het Antropologen Congres. Beide bijeenkomsten werden bezocht door de conservator traditionele kunst.

Op 6 en 7 oktober vond het jaarlijkse Museumcongres plaats in Leiden met als thema 'Wetenschap en Musea'. De medewerker collectiebeheer en de directeur bezochten tijdens dit congres diverse workshops en lezingen.

Op 19 en 20 maart verzorgde de medewerker collectiebeheer een presentatie over toeristenkunst tijdens de SNP vakantieparade te Amsterdam.

Directeur/ hoofdconservator

De directeur is lid van een aantal regionale en lokale organisaties en neemt deel aan reguliere bijeenkomsten (Cultuur Netwerk Nijmegen, Stedelijk Netwerk Nijmegen, Platform Vrouwen in Managementfuncties, GML Groesbeek). Acte de présence werd ook gegeven bij het volkenkundig directeurenoverleg (SVCN), het overleg van de VRM (Vereniging Rijksmusea), de Algemene ledenvergaderingen van de Nederlandse Museumvereniging en de internationale organisatie ICOM.

In 2011 bezochten collega's uit Stockholm (onder leiding van conservator Michael Barrett), conservator Afrika van het Krannert Art Museum in Illinois, VS. (Mw Allyson Purpura) en Afrika-conservator Karen

Milbourne (Smithsonian Institution, Washington DC., VS) het Afrika Museum om inspiratie op te doen voor eigen herinrichtingsplannen, nieuwe tentoonstellingen en bruikleenaanvragen. Met de Amerikaanse fotografe Alexandra Huddleston werden mogelijkheden besproken voor een tentoonstelling van haar werk (333 Saints).

Nevenfuncties

De directeur is sinds 1 juli 2010 lid van de Stiftungsrat (Raad van Toezicht) van het Museum für Völkerkunde in Hamburg, Duitsland.

In maart 2010 heeft de directeur zitting genomen in de adviesraad 'Volkenkundige aankopen' van het Mondriaan Fonds.

De directeur is lid van het Comité van Aanbeveling van de stichting Berg en Dal/Monigi, die zich onder meer inzet voor schoolprojecten in Congo.

Uit de agenda...

Ook in 2011 heeft de directeur in binnen- en buitenland bijeenkomsten, symposia en vergaderingen en openingen bijgewoond. Hieronder volgt een selectie uit de agenda 2011:

De directeur heeft op de HAN (Hogeschool Arnhem/Nijmegen) een college verzorgd over 'besluitvorming en keuzes in tijden van bezuinigingen' in het kader van colleges ethisch besturen; verder werd meegewerkt aan een drietal interviews van studenten van HBO en universitair onderwijs over thema's als 'restitutie' en bezuinigingen in de culturele sector; de directeur verzorgde ook rondleidingen voor speciale groepen.

Op **15 februari** ontving de directeur College, Raadsleden en Presidium van de gemeente Groesbeek in verband met een bijzondere raadsvergadering.

18 februari: ontvangst en rondleiding van burgemeester Prick (Groesbeek) en collega-burgemeesters uit omliggende gemeenten.

19 april: deelname aan tentoonstellingsanalyse in Museum Volkenkunde, Leiden. Georganiseerd door

de sectie Culturen van de Nederlandse Museumvereniging.

18 mei: deelname aan de conferentie 'Cultuur in Beeld' over de kunst van het ondernemen, verdienstrategieën en binden van (nieuw) publiek.

24 mei: de directeur en conservator hedendaagse Afrikaanse kunst waren aanwezig bij de uitreiking van de tweejaarlijkse Turingprijs van de Turing Foundation in het Stedelijk Museum te Amsterdam. Het Afrika Museum heeft meegedongen naar deze prijs met het projectvoorstel voor de interculturele en interdisciplinaire thematentoonstelling van 2012 over de 'slang'. De prijs werd helaas niet gewonnen, maar het juryrapport was uitermate positief. Een citaat uit het rapport: 'Met veel genoegen verwelkomden wij dit jaar het plan van het Afrika Museum. Hun plan was zó professioneel en goed geschreven dat het dit jaar, qua conceptuele structuur, tot de absolute top behoorde. Een aantal grotere en gerenommeerde musea kan daar een voorbeeld aan nemen'.

Op **10 juni** was de directeur te gast bij de Europa Nostra Awards and Ceremony/European Union Prize for Cultural Heritage, gehouden in het Concertgebouw Amsterdam.

Op uitnodiging van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) heeft de directeur met drie collega-directeuren uit de museale sector op **21 juni** deelgenomen aan een discussie over rol en functie van en verwachtingen over de vernieuwde rijksdienst.

Op **24 juni** werd acte de présence gegeven bij de opening van het Arabisch dorp in het Museumpark Oriëntalis (Groesbeek).

Op **30 juni** werd op uitnodiging van de Amerikaanse ambassadeur Fay Hartog Levin de officiële viering bijgewoond van Independence Day. Locatie: Amerikaanse ambassade Den Haag.

In verband met de bezuinigingen in de culturele sector werd op **24 augustus** door de Provincie Gelderland een bijeenkomst belegd waaraan directeur en adjunct-directeur hebben deelgenomen.

De European Ethnology Museums Director Group (EEMDG) is een samenkomst van directeuren van volkenkundige musea in Europa. Elk jaar organiseert dit verband een driedaagse conferentie. In 2011 vond deze plaats op **7,8 en 9 september**. Gastheer was het Museum für Völkerkunde in Hamburg.

Op **28 augustus** werd door de directeur deelgenomen aan het cultuurdebat in Paradiso (Amsterdam) en op **6 september** was de directeur aanwezig bij een boekpresentatie van het Prins Claus Fonds in het Vredespaleis te Den Haag.

Jaarlijks organiseert het Afrika Museum een Vriendendag. In 2011 werd op **22 september** een excursie georganiseerd naar de Vlisco fabriek. De directeur heeft deelgenomen aan deze dag.

Op **29 september** werd de feestelijke heropening van het Scheepvaartmuseum in Amsterdam bijgewoond.

Het 5de museumcongres, georganiseerd door de Nederlandse Museumvereniging, vond in 2011 plaats in Leiden en had als thema 'Wijsheid in Pacht. Het museum als bron van kennis'. Directeur, adjunct-directeur en de afdeling collectiebeheer in de persoon van de registrator hebben aan diverse workshops deelgenomen.

31 oktober: coördinator educatie/publieksparticipatie en de directeur hebben deelgenomen aan de studiedag educatie, georganiseerd door het Cultuurnetwerk.

Directeur en adjunct-directeur hebben op **2 november** een door het ministerie van OCW georganiseerde infodag (naar aanleiding van de subsidieaanvragen voor de nieuwe beleidsperiode 2013-2016) bijgewoond.

Op **29 november** nam directeur Gitta Luiten van het Mondriaan Fonds afscheid. Het Afrika Museum werd op de afscheidsreceptie vertegenwoordigd door de directeur en de conservator hedendaagse kunst.

Op uitnodiging van het Prins Claus Fonds werd op **12 december** de jaarlijkse prijsuitreiking van de Prince Claus Awards bijgewoond in het Paleis op de Dam, Amsterdam.

PUBLICSDIENST

PR EN COMMUNICATIE

De verschillende doelgroepen van het museum worden benaderd en geïnformeerd middels gerichte publiciteit. Hiertoe maakt het museum gebruik van zowel de traditionele communicatiedragers als drukwerk (brochures, flyers, posters en MUPI's) en van deelname aan grote publieksevenementen. In 2011 waren dit de Vakantiebeurs, de NOT-beurs (Nationale onderwijsbeurs) en het Nijmeegs Uitfestival. Daarnaast is de rol van de digitale en nieuwe media steeds belangrijker en een cruciaal onderdeel van de externe communicatie.

Zo werd de website van het museum in 2011 door 128.415 unieke bezoekers bekeken (118.250 in 2010) met 560.443 paginaweergaves (bijna 500.000 in 2010). Op 31 december 2010 had het museum 169 fans op Facebook en 854 followers op Twitter. Eind 2011 was dit aantal al toegenomen tot 340 fans op Facebook en 2400 followers op Twitter. Het museum beschikt over een Nederlands en Engels Twitteraccount om zowel met het Nederlandse als internationale publiek te communiceren.

Het museum in de media

De tijdelijke tentoonstellingen 'Blueprints of Paradise' en 'Geheime Relaties' werden door de pers goed ontvangen en leverde het museum de nodige publiciteit op (onder andere in NRC Handelsblad, Trouw, Gelderlander en bij de Wereldomroep). Ook de evenementen Kinderfestival en Afrikaanse zomerweken kregen aandacht in zowel de landelijke als regionale pers.

TV Gelderland nam op zaterdag 2 april (tijdens het Museumweekend) het programma *Geniet!* op. RTL 4 maakte op 24 mei opnames voor het tv-programma 'Lekker Weg aan Tafel' waarin drie toeristische bestemmingen in de regio Nijmegen centraal stonden.

Op 1 september zijn in het Buitenmuseum opnames gemaakt voor het satirische AVRO-programma *Koefnoen*.

EVENEMENTEN

Middels evenementen en activiteiten wil het museum bezoekers op laagdrempelige wijze diverse thema's uit permanente en tijdelijke tentoonstellingen laten beleven. De verbinding tussen collectie en activiteiten, tussen Binnen- en Buitenmuseum staat daarbij altijd centraal. Het Buitenmuseum speelt tevens een belangrijke rol als levensecht decor voor podiumkunsten, workshops en demonstraties. In 2011 stond de evenementenprogrammering in het teken van de tentoonstelling *Geheime Relaties* en *Blueprints of Paradise*. Highlights uit het programma waren:

20 maart Muziekvoorstelling 'Kuenta i Tambu'

Een meedoeconcert onder leiding van muzikant Roel Calister (Curaçao) voor jong en oud met muziek uit de Afrikaanse diaspora. *Aantal bezoekers: 440*

2 en 3 april Museumweekend

Een weekend vol activiteiten rond het thema 'Laat je trakteren door een museum'

Aantal bezoekers: 1.626

2 juni Kinderfestival

Het Kinderfestival draait om de kracht, creativiteit en talenten van kinderen van over de hele wereld. Een dag vol activiteiten met muziek, dans, theater en workshops.

Nieuw dit jaar was programmaonderdeel *Toon je talent!*, een open podium waar kinderen hun talent konden laten zien. De muzikale optredens werden verzorgd door een talentvolle kindergroep uit Uganda, een swingend Afro-Caribisch jeugdorkest en een ritmische kinderbrassband. *Aantal bezoekers: 1913*

26 juni Kleine architectendag

In samenwerking met het Architectuurcentrum Nijmegen organiseerde het museum de Kleine Architectendag. Kinderen gingen samen met echte architecten aan de slag om een ontwerp te maken voor een eigen huis. In kleine groepjes leerden kinderen hoe leuk architectuur is.

Aantal bezoekers: 264

3 juli Ketj Koti festival

Met dit festival vierde ook het Afrika Museum de afschaffing van de slavernij. Het programma werd samengesteld in overleg met de Surinaamse gemeenschap.

Aantal bezoekers: 738

30 juli t/m 28 augustus Metselaars uit Mali

In het Buitenmuseum was deze zomer aandacht voor traditioneel bouwen. Meester-metselaar Boubacar Kourmansse bouwde met drie collega's een traditioneel lemen huis uit Djenné (op schaal) na. Het publiek kon toekijken of een handje meehelpen. Dagelijks waren er speciale rondleidingen op de bouwplaats en ook kinderen konden leem stampen met blote voeten. *Aantal bezoekers: 8.981*

25 september Stadssafari

Schrijfster en journaliste Femke van Zeijl vertelde aan de hand van haar boek 'Gin-tonic & cholera' over het stadsleven in Afrika. *Aantal bezoekers: 328*

15 t/m 30 oktober Herfstvakantie

Het herfstvakantieprogramma sloot aan bij het thema van de *Week van de Geschiedenis: Ik en wij*. Dagelijks waren er verschillende activiteiten en op 23 oktober de bijzondere voorstelling Hond zonder staart, over een jonge Afrikaan die kennis maakt met de Nederlandse cultuur.

Aantal bezoekers: 6.984 (incl. Gratis Museumdag)

22 oktober Gratis Museumdag

Deze Gratis Museumdag is een initiatief van de Provincie Gelderland en Gelders Erfgoed om de drempel tot museumbezoek te verlagen. Binnen het thema 'Voel je VIP' bood het museum de bezoekers diverse activiteiten aan. *Aantal bezoekers: 3.492*. In het kader van de Gratis Museumdag vond op 28 september de Museumjeugdinspectie plaats. Het Afrika Museum werd door de vier jeugdige 'inspecteurs' beoordeeld met de maximale score van 4 sterren.

5 november Symposium Afrika's cultureel erfgoed

Op 5 november organiseerde het Afrika Museum i.s.m. Afrika Studiecentrum Leiden en de Nederlandse Vereniging voor Afrika Studies een symposium met het thema *Afrika's cultureel erfgoed*. Een interessant programma vol lezingen en rondleidingen.

Aantal bezoekers: 154

24 december t/m 8 januari Kerstvakantie

De activiteiten in de kerstvakantie stonden in het teken van Kwanzaa, een Afro-Amerikaans, niet religieus feest, dat gevierd wordt tussen 26 december en 1 januari. Op beide kerstdagen was er een muzikaal programma met maskerdans uit Benin en een Ghanees gospelkoor. *Aantal bezoekers: 2.543*

EDUCATIE

Voor leerlingen uit het basis- en voortgezet onderwijs biedt het Afrika Museum programma's en projecten aan afgestemd op de leeftijd en het niveau van de groep. Het doel hiervan is om de leerlingen associatief en vanuit hun eigen belevingswereld kennis te laten maken met Afrikaanse kunst en culturen. Voor het individueel publiek ontwikkelt het museum themarondleidingen en workshops, aansluitend bij de tijdelijke tentoonstellingen.

Projecten voor scholen

Nieuwe workshops

Aansluitend bij de tijdelijke tentoonstelling *Blueprints of Paradise* werd in 2011 de creatieve workshop *Bouw je droomstad* opgenomen in het onderwijsaanbod. Na een kort bezoek aan de tentoonstelling bouwden leerlingen van afvalmateriaal hun eigen droomstad op schaal.

Speciaal Onderwijs

In 2010 en 2011 vond een pilotproject voor het Speciaal Onderwijs plaats. Het project bestaat uit een reeks lessen die door museumdocenten op school worden gegeven en waarin Afrikaanse muziek, dans en beeldende kunst worden gecombineerd. De reeks eindigt met een leerlingenpresentatie voor ouders en leerkrachten. Dit project wordt in 2012 voortgezet.

'Afrika anders' i.s.m. het Montessori College

Geïnspireerd op de tentoonstelling *Geheime Relaties* hebben brugklasleerlingen een tentoonstelling gemaakt die van juni tot en met november in het Afrika Museum te zien is geweest. Kleine altaartjes vertelden persoonlijke verhalen uit het leven van de leerlingen. Zoals de kunstenaars in *Geheime Relaties* gaven de leerlingen in hun werken door kleurgebruik, symbolen en materialen een extra boodschap mee aan hun altaar.

Projecten voor het individueel publiek

Vergroot je kennis

Nieuw in het aanbod is de speurtocht 'Vergroot je kennis' voor kinderen van 7 t/m 12 jaar. Kinderen gaan met een vergrootglas in de hand op onderzoek uit en zoeken de objecten die op de kaartjes staan afgebeeld. Zo maken ze een tour door het hele Binnenmuseum. Sommige details in een kunstwerk zijn alleen te vinden met behulp van een vergrootglas, zoals tanden, veertjes en schelpjes. Als echte speurders ontdekken kinderen de kleinste details van de objecten.

Vouw je gebouw

Aansluitend bij de tentoonstelling *Blueprints of Paradise* werd de inloopworkshop 'Vouw je gebouw' ontwikkeld. Kinderen konden met papier en karton een Afrikaanse woning, winkel of marktkraam maken.

MuseumJeugdUniversiteit

In het najaar van 2011 vonden in het Afrika Museum vier colleges plaats in het kader van de MuseumJeugdUniversiteit. Dit landelijke project is in 2009 geïnitieerd door het Rijksmuseum voor Oudheden in Leiden. De 15 deelnemende musea willen nieuwsgierige en leergierige kinderen van 8 tot 12 jaar op een laagdrempelige, maar niet minder serieuze manier kennis laten maken met museumcollecties en de verhalen die musea als wetenschappelijk instituut kunnen vertellen. De sprekers zijn conservatoren van de musea of gerenommeerde docenten en onderzoekers van diverse universiteiten. De vier colleges in het Afrika Museum hadden de volgende thema's:
11 september: Hoe bouw je een huis van leem?
door dr. ir. Pierre Maas
9 oktober: Hoe herdenk jij je voorouders?
door prof. dr. Thomas Quartier
13 november: Ga je mee op reis met de geesten?
door Wouter Welling
11 december: Welke kunst is mooi of lelijk?
door prof. dr. Wilfried van Damme

GROEPSBEZOEK

In 2011 is het museum bezocht door 545 groepen die gezamenlijk 846 educatieve activiteiten hebben geboekt. Het betrof 204 schoolgroepen en 341 overige groepen (onder meer bedrijven, verenigingen/ stichtingen en familiefeestjes). In totaal kwamen er 19.156 bezoekers in groepsverband. Dat is 28% van het totaal aantal bezoekers in 2011.

In totaal bezochten 11.343 leerlingen het museum in schoolverband. 61,6% van deze scholieren was afkomstig uit het voortgezet onderwijs, 38,4% uit het basisonderwijs. De verhouding schoolgroepen uit het basisonderwijs en uit het voortgezet onderwijs is bijna 50/50.

Van de geboekte activiteiten blijkt de workshop Afrikaanse muziek (29 %) het populairst, gevolgd door de rondleidingen (25%) en de creatieve workshops (20%). Opvallend binnen het groepsaanbod is het succes van de kinderfeestjes. Deze zijn eind 2010 gestart in een nieuwe opzet en in 2011 meteen 94 keer geboekt. Dit is 11% van het totaal aantal geboekte activiteiten.

CONTACTEN EN SAMENWERKING

De medewerker PR en communicatie nam in 2011 deel aan verschillende regionale en landelijke bijeenkomsten:

Op 16 juni bezocht ze, samen met haar PR-collega, de Dag van de Cultuureducatie in het KIT te Amsterdam. Ook nam ze deel aan een workshop Guerillamarketing op 29 september 2011, georganiseerd door het Nederlands Instituut voor Fondsenwerving.

Beide PR-medewerkers bezochten op 14 november het symposium Kind en Museum, georganiseerd door de Nederlandse Museumvereniging, in de Grote Kerk in Den Haag.

Het Regionaal Bureau voor Toerisme Arnhem Nijmegen organiseerde op 13 september en 29 november workshops over social media voor de toeristische branche. Ook deze bijeenkomsten werden bezocht.

BEDRIJFSVOERING

FINANCIËN

Het jaar 2011 is met een klein negatief resultaat van € 27.788 afgesloten. Ultimo 2011 bedroeg de solvabiliteit van het Afrika Museum 0,41. De current ratio had op 31 december een hoogte van 1,19.

PERSONEEL

- Per 1 juli is mevrouw Tesser uit dienst getreden.
- Als gevolg van de uitbesteding van het restaurant zijn per 1 november de heren Lindhout en Wijers uit dienst getreden.

BEZOEKCIJFERS

Het totale bezoekersaantal van 2011 was 69.285. Het kind-gerelateerde bezoek (scholen en gezinnen) bedraagt ca. 60%. Het percentage bezoekers met een Museumkaart bedraagt 25,6%.

Gemiddelde toegangsprijs

De gemiddelde toegangsprijs bedroeg in 2011 € 5,17. Dat was een stijging van 13% in vergelijking met het voorgaande jaar.

ACTIVA BALANS

per 31 december 2011 (na resultaatverdeling)

vaste activa	2011	2010
<i>immateriële vaste activa</i>	€ 0	€ 0
<i>materiële vaste activa</i>		
gebouwen en terreinen	€ 0	€ 280.000
inventaris en inrichting	€ 223.397	€ 190.304
inventaris inrichting nieuwbouw	€ 18.354	€ 23.598
veiligheidsinvesteringen	€ 181.468	€ 222.672
	€ 423.219	€ 716.574
<i>financiële vaste activa</i>	€ 0	€ 0
totaal vaste activa	€ 423.219	€ 716.574
vlottende activa	2011	2010
<i>voorraden</i>	€ 9.881	€ 10.857
<i>vorderingen</i>		
overige vorderingen	€ 422.225	€ 262.266
overlopende activa	€ 43.972	€ 39.998
totaal vorderingen	€ 466.197	€ 302.264
<i>effecten</i>	€ 0	€ 0
<i>liquide middelen</i>	€ 330.291	€ 124.141
totaal vlottende activa	€ 806.369	€ 437.262
totaal activa	€ 1.229.587	€ 1.153.836

PASSIVA BALANS

per 31 december 2011

eigen vermogen	2011	2010
<hr/>		
<i>algemene reserve</i>		
stichtingskapitaal	€ 227	€ 227
algemene reserve	€ 6.913	€ 10.909
<hr/>		
totaal algemene reserve	€ 7.140	€ 11.136
<hr/>		
<i>bestemmingsreserves</i>		
groot onderhoud	€ 117.002	€ 117.002
inrichting nieuwbouw	€ 0	€ 13.489
revitalisering buitenmuseum	€ 207.975	€ 218.278
<hr/>		
	€ 324.977	€ 348.769
<hr/>		
<i>bestemmingsfonds OCW</i>	€ 21.757	€ 21.757
<hr/>		
<i>overige bestemmingsfondsen</i>		
bestemmingsfonds Benin	€ 0	€ 30.090
<hr/>		
totaal eigen vermogen	€ 353.874	€ 411.752
<hr/>		
<i>aankoopfonds</i>	€ 14.456	€ 12.738
<hr/>		
<i>voorzieningen (jubilea)</i>	€ 7.544	€ 2.368
<hr/>		
<i>langlopende schulden</i>		
investeringsubsidie OCW	€ 178.395	€ 219.159
<hr/>		
<i>kortlopende schulden</i>		
crediteuren	€ 79.538	€ 85.698
overlopende passiva	€ 47.143	€ 116.805
overige schulden	€ 250.530	€ 136.578
rentedragende lening	€ 0	€ 150.000
vooritontvangen bedragen stichting afrika museum	€ 298.108	€ 12.815
krediet financiële instelling	€ 0	€ 5.923
<hr/>		
	€ 675.319	€ 507.819
<hr/>		
totaal vreemd vermogen	€ 853.714	€ 726.978
<hr/>		
totaal passiva	€ 1.229.587	€ 1.153.836

CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING

baten	boekjaar 2011	begroting 2011	boekjaar 2010
directe opbrengsten			
<i>publieksinkomsten</i>	€ 535.556	€ 512.500	€ 482.161
<i>sponsorinkomsten</i>	€ 6.500	€ 0	€ 4.400
<i>overige inkomsten</i>	€ 550	€ 0	€ 0
indirecte opbrengsten	€ 28.011	€ 20.000	€ 22.954
totale opbrengsten	€ 570.617	€ 532.500	€ 509.515
subsidie OCW CuNo			
<i>onderdeel huren</i>	€ 23.048	€ 0	€ 22.709
<i>onderdeel exploitatiebijdrage</i>	€ 1.759.159	€ 1.770.493	€ 1.926.616
subsidie provincie CuNo	€ 0	€ 0	€ 0
subsidie gemeente CuNo	€ 0	€ 0	€ 0
overige subsidies/bijdragen			
<i>subsidies uit publieke middelen</i>	€ 61.100	€ 0	€ 32.000
<i>bijdragen uit private middelen</i>	€ 65.948	€ 45.000	€ 74.484
<i>bijdragen van VSB-fonds</i>	€ 5.000	€ 0	€ 7.500
totale bijdragen	€ 1.914.255	€ 1.815.493	€ 2.063.309
totale baten	€ 2.484.872	€ 2.347.993	€ 2.572.824
lasten	boekjaar 2011	begroting 2011	boekjaar 2010
salarislasten	€ 1.330.299	€ 1.321.104	€ 1.340.000
afschrijvingen	€ 71.070	€ 70.000	€ 68.252
huur	€ 273.095	€ 274.981	€ 269.589
aankopen	€ 35.791	€ 15.000	€ 45.534
overige lasten	€ 764.394	€ 661.646	€ 800.303
totale lasten	€ 2.474.649	€ 2.342.731	€ 2.523.678
saldo uit gewone bedrijfsvoering	€ 10.223	€ 5.262	€ 49.146
saldo rentebaten	€ 6.672	0	€ -5.397
saldo bijzondere baten/lasten	€ -73.055	0	€ 0
mutatie aankoopfonds	€ -1.718	0	€ -6.364
mutatie bestemmingsfonds Benin	€ 30.090	0	€ -30.090
exploitatieresultaat (- = verlies)	€ -27.788	€ 5.262	€ 7.295

FORMATIE AFRIKA MUSEUM PER 31-12-2011

directie

mw drs I.E. Hübner *directeur*
mw M.J. Pompe MA *directiesecretariaat*

bedrijfsvoering

drs H. Winter *adjunct-directeur*
mw J. Melssen / mw C. Thielen

tuindienst

J. Praag / J.H. Benda / F. van Wetten / W. Peters

technische dienst

C.H.G. Felten / F. Verbiesen

huishoudelijke dienst

mw C.W.A. Wijers-Kaal / G.L.M. Wijers / mw N. Mahler

bewaking

B. Jamlean / R. van Rooij / T. Hübner (*oproep*)
T. Verbiesen (*oproep*) / M. Verbiesen (*oproep*)
R. Hubers (*oproep*) / C. Smit (*oproep*)

balie

mw C. van Lamsweerde / mw B. Tijdink
mw M. Arns / mw N. van Harn

publieksdienst

mw drs M.J.E.A.W. Relouw *PR en Communicatie*
mw P. Kooistra *evenementen*
mw D. Schinkel *groepsreserveringen*
E.G. Cissé *educatie, muziek en dans*

rondleidingen (oproepkrachten)

mw drs C.H.H.M. Kommers / drs. S. van der Goot
mw R. Stapelbroek / mw drs P. Timmermans

activiteitenbegeleiding (oproepkrachten)

mw A. Cappendijk / mw J. Chevannes / mw H. Jaspers
mw M. Eland / drs. S. van der Goot

collectie

mw drs. I.E. Hübner *hoofdconservator*
W. Welling *conservator hedendaagse Afrikaanse kunst*
drs. S. Rossel *conservator*
mw drs. M. Kool *collectiebeheer*
L.P.M. de Roeper *restaurator*

onderzoek en documentatie

prof.dr. W. van Damme

vrijwilligers

mw E. van Oudheusden *buitenwinkel*
mw H. Folkers *buitenwinkel*
mw K. Jansen *buitenwinkel*
mw M. Kalwij *buitenwinkel*
mw M. Crone *buitenwinkel*
mw S. Meuwese *buitenwinkel*
mw M. Flaton *activiteitenbegeleiding*
mw drs. Y. Veenstra *Vriendenkring*

raad van toezicht Afrika Museum

mw drs C. van Rappard-Boon *voorzitter*
drs. C.M.J. Herwijn RA *penningmeester*
F. Wijnen CSSp. / prof. dr. H. J. M. Venbrux
C. Anyaeze CSSp.

bestuur Stichting tot Steun aan het Afrika Museum

mw drs C. van Rappard-Boon *voorzitter*
drs. C.M.J. Herwijn RA *penningmeester*
mr J. Lamens
Bestuur Stichting Afrika Museum vergaderde vijf keer in 2011. / Bestuur Stichting tot Steun aan het Afrika Museum vergaderde twee keer in 2011.

ALGEMENE GEGEVENS

fotobijschriften

voorzijde Afbeelding uit tentoonstelling *Blueprints of Paradise*

pag 1 *boven* Keti Koti festival

onder Metselaars uit Mali, zomerprogramma

pag 2 Irene Hübner, directeur

pag 4 Speurtocht 'Vergroot je kennis'

pag 6 Edouard Duval Carrié, Apotheosis Altar, 2004, Collectie Afrika Museum, Berg en Dal (*detail*)

pag 9 René Stout, Marie Laveau, 2009.

Collectie Afrika Museum, Berg en Dal.

pag 10 Edouard Duval Carrié, Apotheosis Altar, 2004.

Collectie Afrika Museum, Berg en Dal.

pag 11 Edouard Duval Carrié, Le Monde des Ambaglos (De wereld van de onderwaterwezens), 2007-2009.

Collectie Afrika Museum, Berg en Dal.

pag 13 *boven* Tentoonstelling *Blueprints of Paradise*

pag 13 *onder* Impressie tentoonstelling *Blueprints of Paradise*

pag 16 Metselaars uit Mali, zomerprogramma

pag 19 *boven* Metselaars uit Mali, zomerprogramma

pag 19 *onder* Zomerproject *Blote voeten in het leem*

pag 20 *boven* Kleine Architectendag

midden Kinderfestival met Hakim

onder Zomerproject *Blote voeten in het leem*

pag 22 Kinderfestival

pag 27 Keti Koti festival

Afrika Museum

Postweg 6 / 6571 CS Berg en Dal

T 024 - 684 72 72 / info@afrikamuseum.nl

www.afrikamuseum.nl / F 024 - 684 19 22

openingstijden

maandag t/m vrijdag 10.00 - 17.00 uur

zaterdag, zon- en feestdagen 11.00 - 17.00 uur

van 1 november t/m 31 maart op maandagen gesloten

Nieuwjaarsdag gesloten

bereikbaarheid

Neem vanaf station Nijmegen buslijn 7 naar het Afrika Museum. De bus stopt voor het museum.

colofon

© Afrika Museum, Berg en Dal

fotografie

Ferry Herrebrugh (collectie)

Afrika Museum

Loes Creemers

grafisch ontwerp

Atelier René Knip en Rens Martens

WWW.AFRIKAMUSEUM.NL